

50 **DINGEN
DIE
JE
MOET
WETEN** **DE TWEEDE
WERELDOORLOG**

WIE DEDEN ER NIET MEE?

De enige Europese landen die neutraal bleven in de oorlog waren Zweden, Zwitserland en Ierland, evenals Portugal en Spanje met hun koloniën in Afrika. In Azië bleven Afghanistan, Nepal, Turkije en Jemen neutraal. Vrijwel alle andere landen waren bij de oorlog betrokken.

EEN WERELDOORLOG?

In 1931 brak er in Azië oorlog uit, die zich rond 1941 over heel Zuidoost-Azië en Oceanië had verspreid. In 1939 brak er in Europa oorlog uit en al gauw waren ook het Midden-Oosten en Noord-Afrika in de oorlog verwickeld. Britse en Franse koloniën in Noord- en Zuid-Amerika en de VS zelf raakten betrokken, maar pas na 1941. Alleen Centraal- en Zuid-Amerika waren niet direct bij de gevechten betrokken. De landen in deze regio's verklaarden in 1945 de oorlog aan de asmogendheden.

▲ Een squadron Amerikaanse bommenwerpers, dat in 1942 patrouilleert boven de koraalriffen voor de kust van Midway Island in de Stille Oceaan.

▼ Adolf Hitler spreekt nazisoldaten toe tijdens een appèl in 1933.

DE ENE OORLOG LOKT DE ANDERE UIT

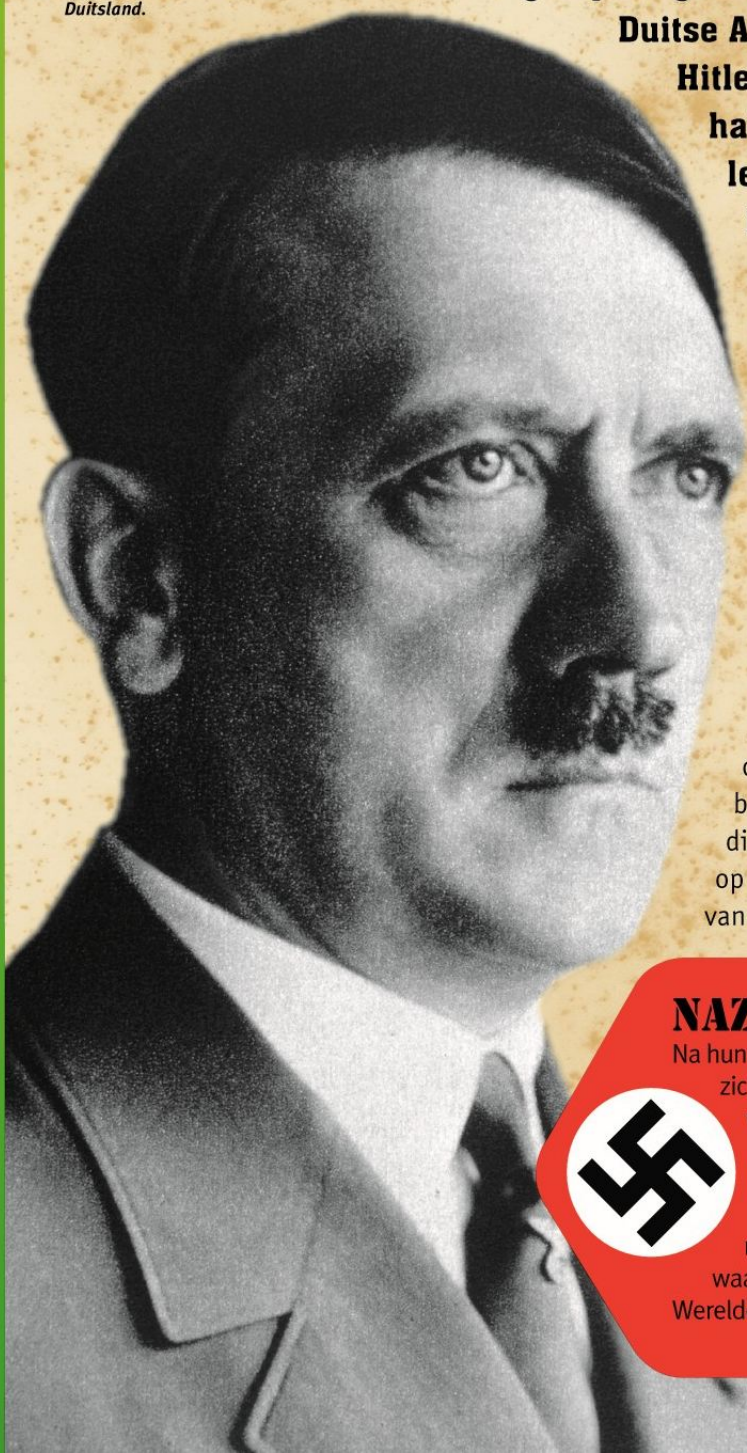
Veel historici zijn van oordeel dat de Eerste Wereldoorlog een van de voornaamste oorzaken was voor de Tweede Wereldoorlog. Duitsland verloor WOI en kreeg bij het Verdrag van Versailles in 1919 zware sancties opgelegd. Italië en Japan waren overwinnaars, maar meenden dat zij te weinig grondgebied toegewezen hadden gekregen. In alle drie de landen kwam al heel snel een dictator aan de macht, die pleitten om te vechten voor een nieuwe wereldorde; daarin zouden zij natuurlijk domineren.

De opkomst van Hitler

Adolf Hitler werd in 1883 geboren in Oostenrijk en vocht in de Eerste Wereldoorlog mee aan Duitse zijde. In 1919 sloot hij zich aan bij een rechtse politieke groepering, de Nationaal-Socialistische Duitse Arbeiders Partij (de nazi's).

Hitler ontwierp de vlag met het hakenkruis en werd in 1921 leider van de partij. In 1933 had hij genoeg aanhang verzameld om Rijkskanselier van Duitsland te worden.

▼ Adolf Hitler werd in 1933 Rijkskanselier van Duitsland.

MEIN KAMPF

In 1923 probeerde Hitler in München de macht te grijpen en werd voor negen maanden in de gevangenis gezet. In die periode zette hij in een boek zijn politieke overtuigingen uiteen. In *Mein Kampf* ('Mijn Strijd') worden Hitlers haat tegen zowel de Joden als het communisme en zijn wens om Russisch grondgebied te veroveren beschreven. Er waren maar weinig mensen die het boek serieus namen, maar eenmaal op het pluche voerde hij het grootste deel van zijn voornemens uit.

NAZI'S AAN DE MACHT

Na hun overwinning trokken de nazi's absolute macht naar zich toe en verpletterden de oppositie. Tegenstanders werden naar concentratiekampen gestuurd. Ze namen de Joden al hun rechten af en verboden hen met niet-Joden te trouwen. Door illegaal een gewapende strijdmacht op te bouwen schond het naziregime het strenge Verdrag van Versailles, waarin Duitsland was afgestraft omdat ze de Eerste Wereldoorlog waren begonnen.

ITALIAANS FASCISME

Fascisten waren ultranationalistisch en grenzeloos loyaal aan hun land. Bovendien waren ze verzet op militaire kracht. De Italiaanse fascisten wilden hun land disciplineren tot een machtige eenheid onder een sterke leider, oftewel 'Il Duce' ('de Leider'), zoals Mussolini bekendstond.

Benito Mussolini

Fascistisch Italië

2

Italië was als een van de overwinnaars uit de Eerste Wereldoorlog gekomen, maar vond niet dat het daarmee met genoeg grondgebied was beloond. De regering was zwak en verdeeld. In 1922 marcheerde de leider van de Fascistische Partij, Benito Mussolini, Rome binnen en greep de macht. Net als Hitler werd hij een dictator en onderwierp de hele oppositie aan zijn bewind.

In 1922 kreeg Italië als eerste land in Europa een fascistisch regime.

HET ITALIAANSE RIJK

Anders dan Engeland of Frankrijk bezat Italië geen koloniën, behalve Somalië en Eritrea in Noord-Afrika. In 1911 bezette Italië het Noord-Afrikaanse Libië en enkele Griekse eilanden. Mussolini wilde een nieuw Romeins Rijk oprichten en was uit op de alleenheerschappij in de Middellandse Zee. In 1935-1936 werd Ethiopië veroverd door de Italiaanse strijdkrachten en in 1939 lijfden ze Albanië in de Balkan in.

3

Imperialistisch Japan

In de Eerste Wereldoorlog vocht Japan aan geallieerde zijde en veroverde in een mum van tijd de Duitse koloniën in China en de Pacific. Maar net als Duitsland was Japan uit op meer grondgebied. Japanse nationalistenv wilden van Azië een Japans imperium maken en distantieerden zich van Amerikaanse en westerse invloeden.

▲ De vlag van het Keizerlijk Japans Leger

OORLOG IN CHINA

Japan had het in Korea en Japan al voor het zeggen. In 1931 bezetten Japanse troepen zonder regerings-toestemming het in noord-China gelegen Mantsjoerije. In 1937 viel Japan de rest van China aan. Een jaar later riep het land de 'Nieuwe Orde' uit, een systeem waarbij Azië economisch en militair gecontroleerd werd door Japan.

DE JAPANESE STAAT

Japan was op papier een democratisch land met een parlement en een keizer als boegbeeld. Maar de eigenlijke macht was in handen van militaire nationalistenv en extremisten buiten het parlement. In 1940 gingen alle politieke partijen op in de Associatie voor de steun aan de Keizerlijke Regering. De eenpartijstaat was geboren.

▼ Een Japanse luchtafweerbrigade tijdens een treffen met Chinese troepen in 1937

DE OPPOSITE

In Engeland en Frankrijk, die in de Eerste Wereldoorlog tegen Duitsland hadden gevochten, nam de zorg over de Duitse herbewapening en hernieuwde bedreiging voor de vrede, hand over hand toe. De Sovjet-Russische regering wantrouwde nazi-Duitsland vanwege diens afkeer van het communisme. De Verenigde Staten van Amerika, de machtigste natie van de wereld, wilden niet bij de oorlogen in het buitenland betrokken raken en hielden zich afzijdig van internationale kwesties.

▼ Hitler bij de Anschluss op het plein van het oude keizerlijk paleis in Wenen

De aanloop naar oorlog

4

In 1936 tekenden Duitsland en Italië een bondgenootschap genaamd de As Rome-Berlijn. Later in datzelfde jaar tekenden Duitsland en Japan het Anti-Kominternpact tegen hun gezamenlijke vijand, Sovjet-Rusland. In 1937 sloot Italië zich hierbij aan. Met hun drieën vormden zij een bondgenootschap dat in de Tweede Wereldoorlog samen strijd leverde als de asmogendheden.

TERRITORIALE AANSPRAKEN

In 1936 werden er Duitse troepen in het Duitse Rijnland gestationeerd. In 1938 greep Duitsland de macht in Oostenrijk door middel van de Anschluss of Annexatie. Beide handelingen waren een schending van het Verdrag van Versailles. In 1938 bezette Duitsland bovendien de Duitstalige gebieden van Tsjecho-Slowakije en een jaar later werd de rest van het land ingenomen.

HERBEWAPENING

Na 1933 trotseerde nazi-Duitsland het Verdrag dat een einde had gemaakt aan de Eerste Wereldoorlog door zijn troepenmacht uit te breiden. Op grond van het Verdrag van Versailles was het Duitsland niet toegestaan er een leger groter dan 100.000 man op na te houden. Maar onder Hitler nam de troepenmacht toe tot 1,5 miljoen manschappen.

5

1939

Het jaar dat de oorlog begon

In 1939 stond Duitsland in de startblokken om Oost-Europa te veroveren. Zijn eerste slachtoffer was buurland Polen. Engeland en Frankrijk hadden beloofd Polen te steunen als het door Duitsland werd aangevallen. Op 3 september 1939 brak de Tweede Wereldoorlog uit toen Polen eerst door Duitsland en later ook door Rusland werd aangevallen.

LEGENDA

- Asmogendheden (eind 1939)*
 - Geallieerden (eind 1939)*
 - Neutrale landen*
 - Grens Molotov-Ribbentroppact*
- 0 300 mijl
0 500 kilometer

BESLISSENDE GEBEURTENISSEN

- 23 augustus** → Duitsland ondertekent geheim Duits-Russisch Pact met Sovjet-Unie (zie pag. 11)
- 1 september** → Duitsland valt Polen aan (zie pag. 12)
- 3 september** → Engeland en Frankrijk verklaren de oorlog aan Duitsland (zie pag. 12)
- 17 september** → Sovjet-Unie bezet Oost-Polen

DE WINST VOOR DUITSLAND

Duitsland en Rusland spraken af om Polen tussen beide landen te verdelen. Toen Duitsland op 1 september 1939 Polen binnenviel, wist het dat Rusland niet tussenbeide zou komen. Duitsland kocht met het pact vooral meer tijd om zich voor te bereiden op oorlog met Rusland.

Het Duits- Russisch Pact

6

Bij een van de grootste omwentelingen in de moderne geschiedenis wisten twee gezworen vijanden elkaar ineens te vinden. Duitslands uiteindelijke doel was de vermorzeling van Sovjet-Rusland. Maar eerst moest het Polen overrompelen. Rusland was bevreesd voor de macht van Duitsland en stelde in april 1939 een verbond met Engeland en Frankrijk tegen Duitsland voor. Deze twee naties aarzelden met hun reactie en in augustus 1939 tekende Rusland verrassend een niet-aanvalsverdrag met nazi-Duitsland. Beide landen kwamen overeen zich neutraal op te stellen als de andere partij oorlog ondernam.

▼ De Sovjetminister van Buitenlandse Zaken tekent het Duits-Russisch Pact. Achter hem is Sovjetleider Stalin te zien.

DE WINST VOOR RUSLAND

Rusland verwierf Oost-Polen, de Baltische staten Estland, Letland en Litouwen en het oostelijk deel van Roemenië. In dezelfde periode tekende Rusland een vredesverdrag met Japan. Nu konden zowel Duitsland als Japan vrijelijk hun gang gaan zonder Russische interventie te hoeven vrezen. Het gaf Rusland de tijd om militaire slagkracht op te bouwen.

7

De invasie van Polen

Duitsland eiste de Duitstalige havenstad Danzig op en de Poolse grensstreek tussen Duitsland en zijn provincie Oost-Prusen. Toen Polen dit weigerde maakte Duitsland zich op om aan te vallen. De invasie begon op 1 september en kende al snel een succesvolle afloop. Met de Russische inval van Polen op 17 september hield het land tijdelijk op te bestaan.

BLITZKRIEG

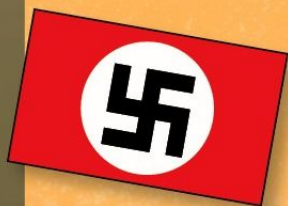
Met een oorlogstechniek die bekendstaat als Blitzkrieg ('Bliksemoorlog') vielen meer dan 1.500.000 Duitsers buurland Polen binnen. Bij deze aanval werden grote aanval tanks en pantservoertuigen ingezet, ondersteund door zware luchtbombardementen. Het Poolse leger werd snel onder de voet gelopen.

▲ Adolf Hitler kijkt toe terwijl Duitse troepen op 1 september 1939 Polen binnenvallen.

DE OORLOG IS BEGONNEN

Engeland en Frankrijk hadden afgesproken Polen te hulp te schieten als het werd aangevallen. Toen de Duitse invasie van Polen een feit was verklaarden beide landen de oorlog aan Duitsland. Samen met hun uitgestrekte overzeese imperia werden zij bekend als de geallieerden, omdat zij het gezamenlijk tegen Duitsland opnamen.

De Schemeroorlog

8

Nadat Polen door Duitsland en Rusland was ingenomen en verdeeld, brak er in Europa een periode van vrede aan die wordt aangeduid met de Schemeroorlog. Beide zijden benutten de tijd om hun strijdkrachten te versterken en zich binnenslands voor te bereiden op een uitbreiding van de oorlog.

▼ Een groep Finse alpinetroepen of 'spooktroepen' op de ski's.

DE WINTEROORLOG

Er waren alleen schermutselingen tussen Rusland en Finland in november 1939. Rusland viel Finland aan om meer grondgebied te verwerven ter bescherming van het noordelijk gelegen Leningrad. De Finnen boden in de sneeuw manhaftig verzet, maar werden ten slotte overweldigd en in maart 1940 tot een gedwongen vrede geprest.

ENGELAND EN FRANKRIJK BEREIDEN ZICH VOOR

In Engeland kreeg iedereen een gasmasker uitgereikt voor het geval Duitsland chemische bommen zou afwerpen. In openbare parken werden schuilkelders gebouwd waar het publiek een veilig heenkomen kon zoeken. Er werd een verduisteringswet van kracht, die voorschreef dat bij het invallen van het donker alle straat- en autoverlichting werd gedoofd. De mensen schermden hun deuren en ramen af met dikke gordijnen die geen straaltje licht doorlieten. Er werden bonnenboekjes geïntroduceerd die het voedsel rantsoeneerden, zodat iedereen te eten had. In Frankrijk werd inmiddels gewerkt aan het versterken van de strijdkrachten.

▲ Britse burgers, sommigen met hun kartonnen doos met gasmasker, begeven zich naar een schuilkelder in Londen. Zojuist was het eerste luchtalarm afgegaan, op de dag dat Engeland de oorlog had verklaard.

Gedurende zeven maanden en vier dagen werd er praktisch niet gevochten in Europa.